

5. Mälksoo M. The Postcolonial Moment in Russia's War Against Ukraine. *Journal of Genocide Research*. 2023. Vol. 25, № 3–4. P. 471–481. DOI: 10.1080/14623528.2022.2074947.

6. Slakaitytė V., Surwillo I. Strengthening civil preparedness in the Baltic Sea Region. Danish Institute for International Studies (DIIS). *DIIS Policy Brief* Vol. 8. 2025. 5 p. URL: <https://www.diis.dk/en/research/strengthening-civil-preparedness-in-the-baltic-sea-region> (Last accessed: 19.03.2026).

7. Wise, E., Terpiger, P. Transnational cooperation for prosperity in the Baltic Sea Region. Nordic Council of Ministers. Copenhagen : Scanprint, 2009. 72 p. URL: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:702607/FULLTEXT01.pdf> (Last accessed: 19.03.2026).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-22>

INSTITUTIONAL ADAPTATION TO «PERMANENT WAR» AS A NEW SECURITY PARADIGM

ІНСТИТУЦІЙНА АДАПТАЦІЯ ДО «ПЕРМАНЕНТНОЇ ВІЙНИ» ЯК НОВОЇ БЕЗПЕКОВОЇ ПАРАДИГМИ

Vovk S. O.

*doctor of political sciences, professor,
professor of the department of political
science and international relations,
State Institution "Luhansk Taras
Shevchenko National University"
Lubny, Ukraine*

Вовк С. О.

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології і
міжнародних відносин,
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»
м. Лубни, Україна*

Інституційна адаптація до «перманентної війни» як нової безпекової парадигми постає однією з проблем сучасної політичної науки, оскільки трансформація безпекового середовища у XXI ст. свідчить про зникнення чітких меж між станом війни та миру. У контексті гібридизації конфліктів, розширення спектру загроз і зростання ролі недержавних акторів, війна дедалі більше набуває рис тривалого, латентного та багатовимірного процесу. За таких умов класичні інституційні моделі, сформовані у парадигмі стабільного мирного розвитку, виявляються недостатньо ефективними, що зумовлює необхідність їх глибокої адаптації до реалій «перманентної війни».

Перманентна війна у сучасному політичному дискурсі трактується як війна, що характеризується розмиванням меж між війною, організованою злочинністю та масштабними порушеннями прав людини [1] і втрачає свою класичну форму, включаючи низку різних способів ведення війни, охоплюючи звичайні засоби, нестандартну тактику й інформаційні операції [2], перетворюючись на дифузний і тривалий стан [3], який відображає зміщення акценту з традиційних форм збройного протистояння до комплексних, багатовимірних інструментів впливу, які функціонують у «сірих зонах» між війною і миром [4]. Тобто перманентна війна розглядається не лише як безперервність бойових дій, але і як структурний стан політичної системи, у якому воєнні, інформаційні, економічні та кібернетичні впливи інтегруються у повсякденне функціонування держави та суспільства. Відповідно, зазначений стан передбачає постійну мобілізаційну готовність, гнучкість управлінських рішень і здатність інститутів діяти в умовах високої невизначеності, а інституційна адаптація набуває характеру не реактивного, а проактивного процесу, спрямованого на формування нових моделей управління, покликаних забезпечити стійкість і відтворюваність політичної системи.

Концептуальна логіка перманентної війни детермінує зміну внутрішньої архітекtonіки політичних інститутів, передусім на рівні їх функціонального призначення і однією з характеристик інституційної адаптації стає трансформація функціональної структури держави, бо умови перманентної війни спричиняють зміщення пріоритетів від класичних адміністративних функцій до безпекових, що проявляється у посиленні ролі сектору оборони, спеціальних служб та кризового менеджменту. Водночас відбувається інституціоналізація надзвичайних механізмів управління, які поступово інтегруються у звичайну практику функціонування державних органів, що призводить до розмивання меж між «звичайним» і «надзвичайним» правовими режимами, формуючи нову практику, де кризове управління стає постійною складовою політичного процесу.

Зазначені трансформації функціонального призначення держави обумовлюють необхідність перегляду моделей взаємодії з громадянським суспільством. У ситуації перманентної війни громадянське суспільство виступає не лише як об'єкт політики, але як активний суб'єкт безпекового забезпечення, мобілізації ресурсів та формування суспільної стійкості. Виникають нові інституційні форми взаємодії, зокрема волонтерські мережі, громадські ініціативи, цифрові платформи координації допомоги, які доповнюють і частково заміщують традиційні державні механізми. Така взаємодія сприяє формуванню

мережевої моделі врядування, у якій розподіл функцій між державними та недержавними акторами стає більш гнучким і динамічним.

Зазначені зміни у взаємодії держави та громадянського суспільства закономірно актуалізують проблему інституційної легітимності. Остання в умовах перманентної війни визначається не лише формальними процедурами, але й ефективністю реагування на загрози, здатністю забезпечувати безпеку та підтримувати соціальну стабільність. Легітимність стає результатом постійної взаємодії між інституціями та громадянами, у межах якої довіра формується через практичні результати діяльності, а не лише через нормативно-правові механізми. Останнє зумовлює перегляд традиційних підходів до легітимації влади і впровадження нових комунікаційних стратегій, орієнтованих на прозорість, підзвітність і включення громадян у процес прийняття рішень.

Реалізація зазначених підходів до легітимації влади відбувається, зокрема, через цифровізацію управління, яка постає як інструмент підвищення ефективності й оперативного реагування на виклики. Крім того, як зазначає М. Кастель, влада в мережевому суспільстві здійснюється через мережеві комунікації [5]. Але варто враховувати, що з одного боку, стан перманентної війни стимулює розвиток цифрових платформ, систем моніторингу, аналітичних інструментів і кібербезпечкових механізмів, які дозволяють інтегрувати різномірні дані та забезпечувати координацію дій у реальному часі, а з іншого – цифровізація створює нові ризики, пов'язані з кіберзагрозами, інформаційними атаками та маніпуляціями, що вимагає формування відповідних інституційних механізмів захисту.

Слід також взяти до уваги те, що інституційна адаптація до перманентної війни має не лише внутрішньодержавний, але й глобальний вимір. Сучасні воєнні конфлікти характеризуються високим рівнем інтернаціоналізації, що обумовлює залучення міжнародних організацій, транснаціональних акторів та мережевих структур до процесів врядування. Відтак відбувається трансформація глобального врядування, у межах якого традиційні інститути виявляються обмеженими у своїй здатності ефективно реагувати на нові типи загроз, що стимулює пошук нових форматів співпраці, зокрема багаторівневих мережевих структур, які поєднують державні й недержавні елементи.

З позицій системного підходу інституційна адаптація до перманентної війни може бути розглянута як процес підвищення стійкості політичної системи, що включає здатність до самовідновлення, гнучкість у прийнятті рішень та здатність до інновацій, оскільки на думку Б. Вокера, К. Холлінга, С. Карпентеа та А. Кінзіг, А. стійкість, в першу чергу, відображає здатність системи поглинати збої та

реорганізуватися під час змін, зберігаючи при цьому по суті ту саму функцію [6]. У цьому сенсі суттєвим стає не лише збереження функціональності інститутів, але й їх здатність до трансформації, переосмислення власних функцій і ролей у зміненому середовищі, бо не можна не погодитися з тим, що бо не можна не погодитися з тим, що сучасні політичні системи функціонують у режимі динамічної нестабільності, де збереження ідентичності можливе лише через зміну [7].

Отже, інституційна адаптація до «перманентної війни» як нової безпекової парадигми полягає у трансформації політичних інститутів у напрямі підвищення їхньої стійкості й гнучкості в умовах постійних загроз і зумовлює інтеграцію безпекового компоненту у всі сфери державного управління та інституціоналізацію кризових механізмів. Водночас посилюється роль мережевої взаємодії з громадянським суспільством. Відповідно, інституційна адаптація набуває характеру довгострокової стратегії функціонування держави в умовах перманентної війни.

Література:

1. Kaldor M. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. 3rd ed. Cambridge : Polity Press, 2012. 256 p.
2. Hoffman F. G. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Arlington : Potomac Institute for Policy Studies, 2007. 72 p. URL: https://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf
3. Münkler H. *The New Wars*. Cambridge: Polity Press, 2005. 144 p.
4. Rid T. *Active Measures: The Secret History of Disinformation and Political Warfare*. New York : Farrar, Straus and Giroux, 2020. 512 p.
5. Castells M. *Communication Power*. Oxford : Oxford University Press, 2009. 608 p.
6. Walker B., Holling C. S., Carpenter S. R., Kinzig A. Resilience, adaptability and transformability in social-ecological systems. *Ecology and Society*. 2004. Vol. 9, No. 2. URL: <https://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss2/art5/>
7. Folke C. Resilience: The emergence of a perspective for social-ecological systems analyses. *Ecology and Society*. 2006. Vol. 11, No. 1. URL: <https://www.ecologyandsociety.org/vol11/iss1/art1/>